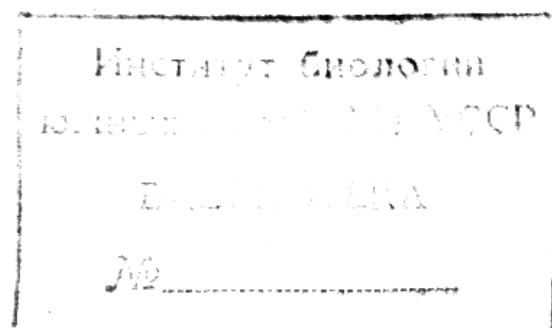


Гідроекологічне товариство України

ДРУГИЙ З'ЇЗД ГІДРОЕКОЛОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА УКРАЇНИ

Київ, 27—31 жовтня 1997 р.

Тези доповідей • Том перший



Київ — 1997

группами, причем высокой миграционной активностью обладают группы неполовозрелых самцов, наиболее низкой — самок с детенышами. Количество появлений афалин в прибрежной зоне в светлое время суток уменьшается к осени и нарастает к концу весны — началу лета. В конце лета — начале осени увеличивается число дельфинов, наблюдаемых в светлое время суток в открытом море. Стадный образ жизни дельфинов поддерживается многими формами связи между особями. Рассмотрим две из них: взаимодействие во время поиска пищи и совместные действия при защите.

Степень кооперированности у дельфинов во время охоты развита достаточно сильно: они могут формировать большие стада для нападения на косяки рыб, при этом согласуя свои действия в группе. В условиях полувольного содержания во время кормления дельфины могут рассредотачиваться и не проявлять никаких специфических черт поведения. Они демонстрируют скорее конкурирующие, нежели кооперирующие отношения. Одним из наиболее характерных свойств группового поведения афалин является сотрудничество и взаимопомощь среди взрослых особей, которые выражаются в самых разнообразных формах. Интерес представляет согласованность в их поведении, приводящая к полезному результату. Важнейшие условия, определяющие усложнение внутригрупповых отношений между членами сообщества — уровень развития их элементарной рассудочной деятельности, которая обеспечивает наиболее быстрое образование, усовершенствование и перестройку традиций в стаде. Тем самым она играет большую роль в формировании адаптивных форм поведения при изменении экологических условий.

УДК 551.464.618 (262.5)

БИОТИЧЕСКИЙ КРУГОВОРОТ ФОСФОРА В ФОТИЧЕСКОМ СЛОЕ СЕВЕРО-ЗАПАДНОЙ ЧАСТИ ЧЕРНОГО МОРЯ

В.Н.Поповичев, В.Н.Егоров

Институт биологии южных морей им. А.О.Ковалевского
НАН Украины, Севастополь

Доклад посвящен изучению метаболизма фосфора по результатам экспериментальных исследований, проведенных в 48-м и 49-м рейсах НИС «Профессор Водяницкий» в рамках программы EROS-2000. В нем представлены полученные в экспериментах, близких *in situ*, данные по оценкам скорости поглощения радиоизотопа фосфор-32 различными фракциями взвешенного вещества из фотического слоя северо-западной части Черного моря.

Определено соотношение биотической и абиотической компонент природной взвеси в поглощении фосфора. Так, для прибрежных акваторий основной вклад в поглощение фосфора давали абиотические процессы, для открытых же районов — биотические.

Показано, что интенсивность биотического поглощения фосфора коррелирует с флуоресценцией и с содержанием хлорофилла *a* в воде, и максимальное его поглощение было отмечено на глубинах от 10 до 40 м.

Получено, что зависимость скорости биотического поглощения фосфора от изменения его содержания в воде описывается уравнением Михаэлиса — Ментен. Оценены величины константы Михаэлиса — Ментен для различных размерных фракций взвешенного вещества в районах с разными гидрологическими условиями и соленостью вод. Установлена обратная корреляционная зависимость между величиной константы Михаэлиса — Ментен и соленостью вод.

УДК 599.537 — 14 (26)

ЕКОЛОГО-МОРФОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АЗОВКИ *PHOSAENA PHOSAENA RELICTA* A B E L, 1905

В.М.Сабодаш, Т.Ю.Чудакорова

Інститут зоології ім. І.І.Шмальгаузена НАН України, Київ,
Київський університет ім. Тараса Шевченка

Дельфін азовка *Phocaena phocaena relict* поширений у Чорному та Азовському морях. У територіальних водах України загальну чисельність особин підвиду не встановлено. Азовку відповідно до конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни та флори, що перебувають під загрозою зникнення (1973), занесено до Європейського Червоного списку (1991) і до Червоної книги України (1994). Тепер азовка регіону Чорного та Азовського морів перебуває під загрозою зникнення.

Причин, що викликають загибель дельфінів, багато, і вони різні. Деякі мають певні пояснення, проте більшість вимагає подальшого детального наукового вивчення.

Спостереження за угрупованням, що перебуває в Азовському морі, раніше не проводились. Ця робота є складовою частиною еколого-популяційних досліджень азовки, що спрямовані на з'ясування антропогенного впливу на підвид та оцінку сучасного еколого-морфологічного стану.

Науковим матеріалом, зібраним у 1995—1996 рр., були дельфіни, що загинули від асфіксії у рибальських сітках та від інших факторів. Досліджено 48 особин, з них самців — 25, самок — 23, нестатевозрілих — 18.

Вивчено морфологію, а саме морфометричні показники, досліджено розмірно-вікову мінливість та статевий деморфізм азовки. Крім того, визначено деякі екологічні характеристики дельфіна в Азовському морі та стан його кормової бази.

Азовка характеризується високими показниками варіабельності морфологічних ознак ($C_v = 10,30$). Максимальну ознаку виявлено у середній розмірно-віковій групі (частково статевозрілі $C_v = 9,95$), з віком варіабельність зменшується (дорослі $C_v = 6,26$). Самці порівняно з самками мають вищі темпи росту та більш швидке статеве дозрівання. Статевий деморфізм азовського дельфіна спостерігається за такими зовнішніми морфологічними ознаками: повна довжина ($p < 0,01$), відстань від рила до ока ($p < 0,05$) та відстань від спинного плавця до хвостового ($p < 0,001$). Наведені ознаки у самок вищі, ніж у самців.

Здійснено попередній аналіз місць нагулу та розмноження. Встановлено, що регіон вздовж Обіточної коси є місцем розмноження (кількість нестатевозрілих особин сягає 37 %).

Одержані результати можуть бути використані для подальшого вивчення та прогнозування міграцій, місць розмноження та нагулу, а також для визначення сучасного стану азовки. Виконання подібних робіт дає змогу встановити реальний контроль і охорону підвиду. Зазначимо, що